СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LII. Ч. 112. Ню Йорк і Джерзі Сити, субота, 10. червня 1944. No. 112. New York and Jersey City, Saturday, June 10, 1944. Vol. LII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

WASHINGTON D C

Американський промисл зможе сфінансувати повоєнні роботи

Небувалу досі студію над фінансовою спроможністю американських підприємств перевела Комісія Забезпеки й Виміни, що працювала в Філядельфії. Полишаючи на боці обезпеченеві й банкові інституції комісія перевірила 450,000 бизнесових корпорацій і ствердила, що ці установи є всилі сфінансувати самі, без допомоги уряду, всякі повоєнні роботи. Комісія стверджує, що від початку війни аж до кінця 1943 р. чистий бизнесовий капітал цих корпорацій зріс до висоти $24,6000,000,000.

НЮ ЙОРК ТАЙМС ПРО ТЕЛЕҐРАМУ У. К. КОМІТЕТУ.

В часописі Ню Йорк Таймс з 9. червня б. р. поміщено новинку про телеграму Українського Конгресового Комітету до секретаря Стейту Гола, вислану з нагоди пертрактацій польського прем'єра Міколайчика з през. Рузвелтом і департаментом стейту в справі східних границь Польщі. Н. Й. Таймс подає, що У. К. Комітет сказав у телеграмі, що совєтсько - польський граничний спір за землі Західної України повинен бути вирішений шляхом плебісциту самим населенням Західної України, при чому повинні питати населення, чи воно хоче бути з поляками, чи з москалями, як теж, чи бути обєднаним в одній, незалежній українській державі, як це рішив український нарід тому 25 років. Голосовання мало би відбутись, кажеться у телеграмі, без совєтських і польських представників влади, а під контролею Обєднаних Держав.

НЕ „ЧЕСЬКИЙ БЕНЕШ", АЛЕ „ПОЛЬСЬКИЙ БЕК".

Нюйорський „Нови Сьвят" зараховує помершого в Румунії польського міністра заграничних справ Йосифа Бека „до найбільших постатей". Каже, що якби він не був в 1939 році заключив союзу з Великою Британією, то теперішній польський уряд не був би в Лондоні, або й взагалі не істнував би. Вправді, пише та газета, це Бенеша, що „втік з своєї батьківщини" звикли називати „найбільшим дипльоматом", але не „чеський Бенеш" сказав Гітлерови „ні", але „польський Бек"...

6 МАЙНЕРІВ ПОГРЕБАНИХ ЖИВЦЕМ.

У місцевости Клерксвил, в стейті Пенсилвенії, вибух огонь в закопі Емералд Кол енд Ковк Компані в четвер 8. червня і загрозив життю 157 майнерів. З них 151 мали час утічи, а 6 остали під землею й загинули внаслідок диму. Ратунковий відділ не міг дістатися вчас до їх секції і треба було цю секцію відмежити, щоб придушити вогонь.

АМЕРИКА, ПОЛЬОНІЯ І ПОЛЬЩА.

І. Матушевскі, ідеольоґ довоєнної Польщі і з старим та ще побільшеними її границями, пише в газеті „Нови Сьвят", чого Польща може сподіватись від „Польонії", себто від американців польського походження. Каже на вступі, що ніхто з поляків, що сюди прибули останніми роками, хочби стояв і на дуже високім становищі, не буде вчити американських поляків „що й як їм треба робити в справі Польщі". Але, каже він, треба американським полякам знати, чого від них ожидає Польща. Отже в першу чергу того, щоб „завдяки Польонії перемога Америки була одночасно перемогою Польщі", очевидно такої, як її собі уявляє полковник Матушевскі. Він ще каже, що з ось такою надією витали вступлення Злучених Держав у цю війну такі „польські міста, як Варшава і Вильно, Познань і Львів... А тепер отсі міста і ціла Польща глядять на американських поляків, щоб вони не допустили, щоби був програний мир, та щоб Польща не дістала як границю лінію Курзона..." А як це зробити, це каже Матушевскі, є вже ділом американської Польонії.

З ПОЛЬСЬКОЇ ПРОПАҐАНДИ.

Польські вояки борються по стороні Аліянтів на італійському фронті й про це згадується в аліянтських воєнних комунікатах. Одно таке звідомлення подає і Польська Аґенція Телеграфічна, а саме про боротьбу біля монастиря Пієдімонте Сан Джермано, де виставлено „польський прапор" баталіоном — „Львовскіх Дзеці". В звіті нема нічого, з чого можнаб заключати, чи в тім польськім баталіоні є хочби одна „львівська дитина", але це неважне. Для польської пропаганди важне тільки те, щоб тепер усюди було чути про Львів з „польськими дітьми"!

Аліянти поширяють базу в Нормандії

Положення на цілому просторі побережжя Нормандії, захопленому аліянтською інвазією, поправилося значно в користь Аліянтів. Одержавши поважні посилення завдяки кращій погоді, вони укріпили свої позиції на цілій лінії. В різних місцевостях ідуть далі завзяті бої. Найлютіший бій іде коло Каен та за опанування прибережної дороги на східному побережжю Шербурського півострова недалеко Сет Мер-Еґліс.

З донесень уже можна знати, що британці й канадійці держать крайнє ліве крило лінії, а американці праве крило.

На побережжю стоять цілі гори матеріялів, висаджених з кораблів. Німці пробували вдарити на війська, заняті висаджуванням, але аліянтські літаки й воєнні кораблі ударемнили всі німецькі заходи.

СПРАВА ДОПОМОГИ ЛИТВІ І АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД.

Бостонський литовський часопис „Дарбінінкас" з 19. травня б. р. подає цікаві подробиці в справі допомогової акції американських литовців знищеній війною Литві. Ото так є, що литовські большевики з Бруклина хотіли заінкорпорувати комітет, що мав би збирати допомогу (гроші, харчі, одіння і т. п.) Литві. Загал американських литовців глядів на те, як на акцію допомоги Росії, а не Литві. Та важне те, що Найвищий Суд стейту Ню Йорк зажадав, що заки дасть згоду на цили організації, то організація мусить доставити Судови докази, що на це годиться Департамент Стейту, як і вашингтонський представник Литви. Вашингтонський уряд, як бачимо, далі визнає давне литовське посольство, якого тепер представником є полковник Павло Задеікіс, якого американські большевики постійно лають. Для большевиків Литва — це частина СССР. Та для американського уряду і суду, є Литва ще далі самостійною републикою.

„КЕРІКС".

Така є назва наукового періодику, видаваного англійською мовою, заходами Української Колеґії св. Василія Великого в Стемфорд, Конн. „Келікс" це грецьке слово, що означає по українськи „вістун". Перше число є присвячене Преосв. Константинови Богачевському і видане з нагоди цьогорічних ювилеїв владики. В журналі є привіти Преосв. Амвроза Сенишина та декана о. С. Гриньоха, в яких говориться про значіння виховання нашої молоді в наших школах. Є теж статті учеників Колеґії. А теж статті про наш обряд та історію Української Церкви в Америці. Перше число журналу, виданого на гарнім папері й старанно, має 50 сторін. Адреса: St. Basil's Keryx, St. Basil's College, Stamford, Conn.

„ВСЕ ЙДЕ ЗНАМЕНИТО", КАЖУТЬ ҐЕНЕРАЛИ.

У своїм черговім інвазійнім приказі дня заявив генерал Айзенговер, начальний командант всіх аліянтських сил, що його війська оправдали довіря, яке він мав до них, а генерал Монтгомері, начальний командант сухоземних військ, заявив: „Все йде знаменито". Айзенговер каже, що перша стадія інвазії закінчилася успішно. Аліянти всадовилися на побережжю Франції.

Одначе американський секретар війни Стимсон остеріг американців перед крайним оптимізмом; мовляв, нам треба ждати ще кожної хвилі повної фурії диких протиатак.

ФРАНЦУЗИ ОДУШЕВЛЕНІ.

Населення міста Байе вийшло все на привитання аліянтських військ, як ті входили до міста.

МІСЦЕ В „ПІЯРАХ" — ПІД ЛЬВОВОМ!

Тепер американські польські редактори і політики пишуть багато про „польський Львів". Тому треба їм пригадати, що з Львовом є теж злучене таке заведення, що зветься домом божевільних. Це славні „Піяри"! А треба це нагадати тому, що туди вартуваloб післати таких, що написали те, що можна вичитати з 22. числі польської шікаґовської газети „Згода". А там пишеться, що це „російські чорносотенці" видумали назву „Україна" та „українці" та надали її „русинам Східної Малопольщі".

Між іншим, написано там дослівно таке:

„Назва українці зістала спопуляризована на Червоній Руси за царські рублі. Здійснював це Бобруйський. І робив це через своїх аґентів Пуришкевич, відомий царський чорносотенець".

Щось таке міг видумати і написати хіба тільки той, що вийшов з Піярів, або куди його доконче требаб післати, бо хтож другий міг би здобутись аж на такі ідіотизми!

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Як витати інвазію?

В таку хвилину, яку отсе переживаємо, кожний і кожна з нас хотіли6 ще чимсь особлившим виявити наші почування, що звязані з отсею великою подією, що зветься аліянтською інвазією західної Европи.

Ми всі свідомі того, яких великих людських жертв вимагатиме ось те небувале в людській історії щодо розмірів воєнне підприємство. Як і свідомі ми теж і цього, що в тому крівавому змаганню беруть участь наші найближчі й найдорожчі. І вже те одно заставляє нас думати про те, що то можна тепер зробити з нашого боку такого, що допомоглоб ось ту кріваву розправу якнайскорше закінчити. Очевидно, що закінчити так, щоби кінець означав нашу перемогу та заповідав тривкий і справедливий мир і краще життя у повоєнному світі.

На такий кінець ми досі надіялися і в такій надії складали свої жертви, сповняли свої обовязки. З такими надіями витаємо тепер теж і інвазію Европи.

Та вертаймо до того, що ми можемо й повинні тепер робити, щоб повитати ту інвазію добрими ділами.

На те відповідь дуже проста.

Перше: Наближається Пята Воєнна Державна Позичка. Припадає вона, як бачимо, в найважніший момент, бо в час самої інвазії Европи. Тому саме вона повинна скінчитись з успіхом, досі небувалим, коли іде про наші воєнні позички. Тому саме ніхто з нас не повинен тепер ждати на ніякі заклики, а вже нині, з власної охоти, закупити ось тих воєнних бондів більше, ніж це було в часі минулих позичок.

Памятаймо, що урядови іде в першу чергу про загал, про десятки міліонів громадян, а не про одиниці, банки чи інші фінансові інституції. Ті останні розуміють добре свій бизнес і закуповують воєнні бонди на великанські суми, бо це тепер найкраща і найпевніша фінансова інвестиція. Та для державної скарбниці є більша користь, коли інвестують у воєнні бонди свої ощадности десятки міліонів звичайних громадян. А що є корисне для державної скарбниці, це посередно є користю для усіх нас, що платимо податки і поносимо державні тягарі. Ось це треба добре усім нам розуміти. Якщо ми всі закуповуємо бонди, то це краще для держави, а тим самим для нас самих, для нашої власної кишені. Бо чим більше дістає державна скарбниця з воєнних бондів у готівці, як це є, коли загал купує, то тим самим менше довгу, то й менше буде податків, з яких той довг прийдеться сплачувати.

Ось ці прості речі треба кожному з нас памятати, коли думаємо про воєнні державні бонди. І тому треба їх закуповувати якнайбільше у своїм власнім інтересі.

Друга справа, на яку хочемо ще й тим разом звернути увагу, це справа допомоги тій праці, що її веде Американський Червоний Хрест.

З інвазією Европи та праця мусить зрости до небувалих досі розмірів. А це знов означає, що Американський Червоний Хрест потребує тепер нових грошевих жертв і нових рук до праці, як і нового дарування крови, потрібної для ратування життя наших вояків.

Ось це є ті дві вимоги, які нам треба здійснити, щоб можна було сказати, що ми повитали довго ожидану інвазію Европи так сумлінно, як її треба витати. Нам треба видати з себе більше, як ми досі видавали. Це „більше" є нічим у порівнанню з тими жертвами і з тою посвятою, що її вимагає край від наших вояків, себто від наших синів, мужів чи батьків, що наставляють свою грудь. Тому виконуймо це „більше" з запалом і гідністю свідомих та ідейних громадян.

СПОГАД „ТОМУ ПІВ СТОЛІТТЯ".

В „Америці" з 3. червня помістив Антін Цурковський спогад про появу, книжочки д-ра Лонгина Цегельського „Русь-Україна і Московщина", що дала нагоду до святкування ювилею автора в Гемтремк, Міш., а далі журналу „Молода Україна" та гимну „Не пора, не пора, не пора". Цурковський описує, як то тоді, як він був студентом, отся книжочка захопила молодь „сміливим і ясним поставленням постуляту соборної і самостійної України", та як наслідком цього повстав в 1899 році на університеті у Львові „Комітет Десятьох", якого ціллю було поширювати ідею соборности і самостійности України. Цей Комітет зачав зараз видавати місячник „Молода Україна", редагований Л. Цегельським при співучасти В. Старосольського і Е. Бурачинського. Під впливом „Молодої України", пише А. Цурковський, ціла Галичина, вкрилась сіттю тайних кружків молоді для самоосвіти, а її члени держались зобовязання не відзиватись поза школою ні одним словом по польськи, у відповіди на польський шовінізм. Далі згадується про всеукраїнський зїзд молоді з 1900 року з її домаганням створення соборної й самостійної України, про що реферував тоді д-р Л. Цегельський. Ще згадує автор спомину і про зїзд відпоручників тайних кружків української гімназійної молоді в днях 16 і 17 червня 1900 року, з тим, що на ньому складав, між іншими, звіт студент-жид, Марко Бардах, що був відпоручником тайного українського кружка в Бродах. Цей зїзд, каже А. Цурковський, є історичним тому, що він був початком поширення і популярности гимну „Не пора, не пора...

„Заспівав його підчас вечері Л. Цегельський, а приявні повторили хором, бо мельодія була легка до схоплення. Було це 17. липня 1900 року. А що молодь розїхалась зараз на вакації, то за шість тижнів вже всюди по селах співали „Не пора, не пора, не пора москалеви й ляхови служить..."

•

ТРИ „ПОЯСНЕННЯ" ПРО КРАВЧЕНКА.

Аргентинський „Перелом", пишучи про капітана Віктора Кравченка, що то вийшов з складу совєтської місії в Вашингтоні й відмовився вертати до Совєтів, подає такі „три пояснення, однаково правдоподібні":

„1. Або він є дрібний пішак, який скористав з нагоди вирватись з комуністичного раю і зробив це без усяких дальших цілей. Тоді він замете за собою сліди, знайде десь працю і зникне з політичного обрію. 2. Або він є агент, відповідно підготований чекою для провокаторської роботи на міжнародньому ґрунті. Тоді він шукатиме контакту з еміґрантськими організаціями та політичними чинниками інших держав, і наробить багато куряви, яка в остаточному рахунку вийде на користь Совєтам і на шкоду іншим. Між іншим, таким провокатором був совєтський амбасадор в Букарешті Бутенко, який ніби втік від Совєтів в Італію, там розшукав полк. Коновальця, звязав його з Валюхом, а потім безслідно зник. 3. Можливо також, що Кравченко ще в Совдепії мав контакт з якимись американськими чинниками. Його виступ викликаний совєтсько-японським порозумінням і міг би бути висловом невдоволення північно-американських кол з напрямку політики Сталіна. Щодо прізвища Кравченка, то воно нічого не говорить. В совєтській практиці це може бути як москаль з походження, так і українець, молдаван, жид чи поляк".

„ДЕНЬ ШКОЛИ" В НЮ ЙОРКУ.

Накладом парохії св. Юра, під управою ОО. Василіян, видано памяткову книжку „День Школи", з нагоди посвячення шкільного будинку та забавової дітočої площі, призначених для цілоденної школи при церкві св. Юра. Книжка видана так якби в память 50-ліття Рідної Школи в Америці. Має 112 сторін. Є у ній цікаві статті про шкільництво в Америці (д-р С. Демидчук) та в Україні (д-р М. Чубатий).